

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

โครงการสินเชื่อระยะยาวเพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรของชุมนุมสหกรณ์การเกษตร จังหวัดราชบุรี จำกัด เป็นโครงการที่เกิดขึ้นจากนโยบายของรัฐบาล นโยบายดังกล่าวนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยเหลือเกษตรกรให้สามารถขายข้าวเปลือกได้ในราคาที่เป็นธรรม ทั้งนี้เพราะรัฐบาลตระหนักดีว่า การขายข้าวเปลือกของเกษตรกรส่วนใหญ่นั้นตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของพ่อค้าคนกลาง และเจ้าของโรงสี และสถาบันสหกรณ์ไม่มีฉางและโรงสีสำหรับเก็บและแปรสภาพข้าวของตนเอง ดังนั้นเมื่อเกษตรกรเก็บเกี่ยวข้าวได้แล้วก็ต้องรับนำออกขาย ซึ่งมักจะขายได้ในราคาต่ำ ทำให้มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายภายในครอบครัวและลงทุนทำนาในปีต่อไป การที่สถาบันสหกรณ์ไม่มีฉางและโรงสี ทำให้รัฐบาลไม่สามารถเข้าช่วยเหลือเกษตรกรได้ดีเท่าที่ควรเพราะข้าวเปลือกส่วนใหญ่มักตกอยู่ในมือของพ่อค้าคนกลางและเจ้าของโรงสี ดังนั้นรัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายที่จะ พยายามราคาข้าวเปลือกเพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนเกษตรกรให้มีรายได้สูงขึ้น โดยให้กรมส่งเสริมสหกรณ์ (กสส.) และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) รับผิดชอบปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่เกษตรกรอย่างจริงจัง กรมส่งเสริมสหกรณ์จึงทำความตกลงกับ ธกส. ในเบื้องต้นว่าจะให้ความช่วยเหลือเกษตรกรในรูปแบบสินเชื่อระยะยาวแก่สถาบันสหกรณ์ อันประกอบด้วย กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรจังหวัด เพื่อนำไปลงทุนสร้างฉางและโรงสี เพราะพิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อสถาบันสหกรณ์เหล่านี้มีฉางและโรงสีเป็นของตนเองแล้ว สมาชิกของสถาบันสหกรณ์จะได้นำข้าวเปลือกมาเก็บและแปรสภาพหรือนำออกขายเมื่อข้าวเปลือกมีราคาดี ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่เกษตรกรและบรรลุวัตถุประสงค์ของรัฐบาลได้ในที่สุด และเพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการมีความราบรื่นและรวดเร็ว กรมส่งเสริมสหกรณ์และ ธกส. จะจัดเตรียมเงินทุนเพื่อการนี้ฝ่ายละครึ่ง โดยในเบื้องต้นกรมส่งเสริมสหกรณ์จะต้องเป็นผู้คัดเลือกสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรจังหวัดที่จะเข้าร่วมโครงการ นอกจากนี้การก่อสร้างฉางหรือโรงสีจะต้องเป็นไปตามแบบแปลนที่วิศวกรของกรมส่งเสริมสหกรณ์กำหนด และภายในวงเงินที่ ธกส. เห็นชอบแล้วเท่านั้น

ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรจังหวัดราชบุรี จำกัด เป็นชุมนุมสหกรณ์จังหวัดที่ได้รับเลือกให้เข้าร่วมโครงการนี้เช่นกัน และได้รับการอนุมัติโครงการและเงินกู้จาก ธกส. และกรมส่งเสริมสหกรณ์ เมื่อปลาย พ.ศ. 2523 ชุมชนสหกรณ์นี้มีสมาชิกอันประกอบด้วยสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดราชบุรีรวม 13 สหกรณ์ และมีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างโรงสีขนาดกำลังการผลิต 40 เกวียนต่อ 24 ชั่วโมง และเมื่อโรงสีสามารถเปิดดำเนินการได้แล้ว ชุมชนสหกรณ์ก็จะรับซื้อข้าวเปลือกจากบรรดาสหกรณ์สมาชิกมาแปรรูปเพื่อขายให้ได้ราคาดี การดำเนินงานของชุมนุมสหกรณ์นี้ได้มีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อแสวงหาผลกำไรให้กับธุรกิจของชุมนุมสหกรณ์ตัวเองเท่านั้น แต่ยังมีจุดมุ่งหมายที่จะยกระดับรายได้ให้แก่เกษตรกรโดยทั่วไปในท้องถิ่นของสหกรณ์สมาชิก โดยทำให้เกษตรกรเหล่านี้ขายข้าวเปลือกได้ในราคาที่ยุติธรรม ไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลางในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังเป็นการสนับสนุนธุรกิจการรวบรวมข้าวเปลือกของสหกรณ์สมาชิก ซึ่งจะเป็นการเพิ่มผลกำไรให้แก่การดำเนินงานของสหกรณ์สมาชิกเองด้วย

แม้ว่าชุมนุมสหกรณ์จะได้รับอนุมัติโครงการเพื่อสร้างโรงสีดังกล่าวแล้วก็ตาม แต่การดำเนินงานของชุมนุมสหกรณ์นี้ได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้แต่แรก ทั้งนี้เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐบาล และเกิดโครงการเชื่อมโยงสินค้าเพื่อการผลิตและบริการตลาดข้าวของสหกรณ์ขึ้นมาใหม่ โครงการนี้เป็นโครงการที่ต้องดำเนินงานผ่านทางสถาบันสหกรณ์ทุกระดับเป็นขบวนการเชื่อมโยงทั่วประเทศ และต้องอาศัยฉางและโรงสีที่สถาบันสหกรณ์มีอยู่เป็นองค์ประกอบในการดำเนินงาน โดยกำหนดให้สหกรณ์การเกษตรระดับอำเภอทำหน้าที่รวบรวมข้าวเปลือกจาก

*ต่อไปนี้จะใช้คำว่า "ชุมนุมสหกรณ์ฯ" แทนคำว่า "ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรจังหวัดราชบุรี จำกัด"

**โครงสร้างของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย แบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ

1. สหกรณ์การเกษตรระดับอำเภอ (ขั้นปฐม) หมายถึงสหกรณ์ที่เกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มเกษตรกรที่อยู่ในเขตท้องที่หรืออำเภอเดียวกัน
2. ชุมชนสหกรณ์การเกษตรจังหวัด (ขั้นมัธยม) หมายถึงสหกรณ์ที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของสหกรณ์การเกษตรระดับอำเภอที่อยู่ในเขตจังหวัดเดียวกัน
3. ชุมชนสหกรณ์การเกษตรระดับชาติ หมายถึงสหกรณ์ที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของสหกรณ์ในระดับจังหวัดและอำเภอ

เกษตรกรลุ่มน้ำโขงและลุ่มน้ำมูลสหกรณ์การเกษตรจังหวัดหรือสหกรณ์การเกษตรระดับอำเภอที่มีโรงสี ทำหน้าที่แปรสภาพข้าวเปลือก แล้วจัดส่งให้ลุ่มน้ำมูลสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด (ชสท.) เป็นผู้จำหน่ายอีกต่อหนึ่ง ลุ่มน้ำมูลสหกรณ์อยู่ในข่ายที่ต้องเข้าร่วมกับโครงการนี้ จึงทำให้ขาดความเป็นอิสระในการดำเนินงานเพราะต้องรับแปรสภาพข้าวตามคำสั่งของ ชสท. โดยได้รับผลตอบแทนลอยตัวจากการแปรสภาพเป็นค่าตอบแทนเท่านั้น

จากสาเหตุดังกล่าวจึงทำให้ ลุ่มน้ำมูลสหกรณ์การเกษตรจังหวัดหรือสหกรณ์การเกษตรระดับอำเภอที่มีโรงสีเป็นของตนเองและเข้าร่วมโครงการเชื่อมโยงสินค้า จะต้องพยายามลดต้นทุนการแปรสภาพข้าวให้ต่ำที่สุดเท่าที่จะทำได้ รวมทั้งต้องพยายามแปรสภาพข้าวให้ได้มาตรฐาน เพื่อจะได้มีรายได้สูงและได้รับผลตอบแทนในอัตราที่น่าพอใจ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดประสงค์ที่จะศึกษาเกี่ยวกับรายได้และอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการสินเชื่อระยะยาวเพื่อปรับปรุงผลผลิตการเกษตรของลุ่มน้ำมูลสหกรณ์การเกษตรจังหวัดราชบุรี จำกัด ที่ดำเนินงานภายใต้โครงการเชื่อมโยงสินค้าเพื่อการผลิตและบริการตลาดข้าวของสหกรณ์ในระหว่าง พ.ศ. 2523-2525 โดยใช้วิธีการเปรียบเทียบอัตราผลตอบแทนที่เกิดขึ้นจริงกับอัตราผลตอบแทนที่ได้จากการประมาณการตามแผนงานเดิม และที่ปรับปรุงให้เป็นไปตามเงื่อนไขของโครงการเชื่อมโยงสินค้า แล้ว ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการหาวิธีเพิ่มผลตอบแทนให้สูงขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ลุ่มน้ำมูลสหกรณ์การเกษตรจังหวัดเป็นสถาบันสหกรณ์ที่เกิดจากการรวมตัวกันของบรรดาลหกรณ์ในเขตท้องที่หรือจังหวัดเดียวกัน เพื่อดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ตามหลักและวิธีการของสหกรณ์ ดังนั้นลุ่มน้ำมูลสหกรณ์การเกษตรจังหวัดจึงมีอำนาจในการต่อรองและดำเนินงานต่าง ๆ ได้กว้างขวางกว่าสหกรณ์การเกษตรระดับอำเภอทั่วไป แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินงานของลุ่มน้ำมูลสหกรณ์การเกษตรจังหวัดมักจะประสบปัญหาด้านเงินทุนอยู่เสมอ ซึ่งรัฐบาลก็ตระหนักถึงปัญหานี้เป็นอย่างดีและพยายามหาแนวทางช่วยเหลือตลอดมา โครงการสินเชื่อระยะยาวเพื่อปรับปรุงผลผลิตการเกษตร และโครงการเชื่อมโยงสินค้าเพื่อการผลิตและบริการตลาดข้าวของสหกรณ์ เป็นโครงการที่รัฐบาลมีคำสั่งให้สถาบันสหกรณ์ระดับรับไปดำเนินงาน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าโครงการทั้ง 2 นี้เป็นโครงการที่น่าสนใจและควรจะศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายดังนี้คือ

1. เพื่อศึกษาถึงประวัติและความเป็นมาของ โครงการสินเชื่อระยะยาวเพื่อแปรรูปผลิตผลการเกษตรของชุมนุมสหกรณ์การเกษตรจังหวัดราชบุรี จำกัด
2. เพื่อศึกษาถึงการดำเนินงานของชุมนุมสหกรณ์การเกษตรจังหวัดราชบุรี จำกัด ภายใต้โครงการเชื่อมโยงสินเชื่อเพื่อการผลิตและบริการตลาดข้าวของสหกรณ์
3. เพื่อศึกษาถึงขบวนการเปลี่ยนแปลงสภาพข้าวตลอดจนวิธีการบริหารและควบคุมธุรกิจประเภทโรงสีข้าว
4. เพื่อศึกษาถึงอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการสินเชื่อระยะยาวเพื่อแปรรูปผลิตผลการเกษตรของชุมนุมสหกรณ์การเกษตรจังหวัดราชบุรี จำกัด ในช่วง พ.ศ. 2523-2525
5. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในธุรกิจโรงสีของชุมนุมสหกรณ์การเกษตรจังหวัดราชบุรี จำกัด และเสนอแนะแนวทางแก้ไข

ขอบเขตของการวิจัย

1. จะศึกษาภูมิหลังและสภาพทั่วไปของชุมนุมสหกรณ์การเกษตรจังหวัดราชบุรี จำกัด ความเป็นมาของโครงการสินเชื่อระยะยาวๆ การดำเนินการขอฎีเงินของชุมนุมสหกรณ์ฯ การพิจารณาและอนุมัติสินเชื่อของ ธกส. และการดำเนินงานตามโครงการเชื่อมโยงสินเชื่อฯ รวมทั้งขบวนการเปลี่ยนแปลงสภาพข้าวและปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน

2. ในการศึกษาอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการสินเชื่อระยะยาว เพื่อแปรรูปผลิตผลการเกษตรของชุมนุมสหกรณ์การเกษตรจังหวัดราชบุรี จำกัด จะศึกษาในช่วง พ.ศ. 2523-2525 ซึ่งข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์หลักส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงเริ่มต้นของโครงการ

วิธีการดำเนินการค้นคว้าวิจัย

การค้นคว้าและวิจัย ได้รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

1. ข้อมูลเบื้องต้น ได้จากการสัมภาษณ์และประมวลแนวความคิดเห็นจากบุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการทั้งสองนี้และอยู่ในตำแหน่งที่จะให้คำอธิบายและข้อเท็จจริงได้ เช่น พนักงานของ ธกส. เจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมสหกรณ์ ตลอดจนผู้จัดการโรงสี ประธานและกรรมการของชุมนุมสหกรณ์การเกษตรจังหวัดราชบุรี จำกัด

2. ข้อมูลจากเอกสาร ได้จาก

2.1 เอกสารและรายงานเกี่ยวกับโครงการทั้ง 2 นี้จากกอง 4 ฝ่ายเงินกู้ ของ ธกส. กรมส่งเสริมสหกรณ์ ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรจังหวัดราชบุรี จำกัด

2.2 เอกสารเกี่ยวกับการแปรสภาพ ตรวจสอบและเก็บรักษาคุณภาพข้าวของ สถาบันฝึกอบรมสหกรณ์การเกษตรแห่งชาติ

2.3 เอกสารเกี่ยวกับการลิ้งข้าวของประเทศไทย ของกองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร

2.4 ตำราวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. การศึกษาโครงการนี้ จะเป็นแนวทางให้สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรจังหวัดอื่น ที่สนใจการลงทุนในโครงการอย่างเดียวกันนี้ ใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ เพราะหากมีการขยายโครงการในลักษณะนี้ออกไปอีกหลาย ๆ โครงการ ก็จะเป็นการช่วยพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งมีผลให้ประเทศไทยเจริญก้าวหน้าด้วย

2. เพื่อสรุปปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโครงการนี้ และรัฐบาลสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางพิจารณาช่วยเหลือและสนับสนุนสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรจังหวัดของประเทศต่อไป

3. เพื่อให้บุคคลที่สนใจ ได้ทราบลักษณะการดำเนินงานและอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนตามโครงการนี้ รวมทั้งประโยชน์ต่าง ๆ ที่สหกรณ์สมาชิกและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรจังหวัดราชบุรี จำกัด จะได้รับ